<https://doi.org/10.31470/2706-7904-2020-15-22-25>

КОНЦЕПТ-КАРТА ЯК ДІЄВИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Concept Maps as an Effective Means of Foreign Language Training

Nataliia Borysova

Ph.D. in Pedagogics, Associate Professor

Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University (Ukraine)

natalieborysova@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8450-7305>

Abstract

The article reveals the concept of conceptual mapping in the process of learning a foreign language. It is stated that a concept map is a diagram that shows the relationships between notions. Such maps are graphical tools for organizing and presenting knowledge. It is emphasized that the most useful form of a concept map for teaching and learning is one that is placed in a hierarchical organization, where more general and comprehensive notions are at the top of the map and more specific at the bottom.

The difference between concept cards and mind maps is given. It is emphasized that despite a similarity of mind maps and concept maps, these two methods differ in many respects, in particular, concept maps are characterized by clear links between the described ideas and are more structured than mind maps, as a formally approximate description, which places ideas in some sequence and organizes them hierarchically by levels of importance.

Key words: *concept map, notions, concepts, mapping, learning foreign languages.*

Вступ Introduction

Концептуальні карти – це графічні інструменти для організації та репрезентації знань. Концептуальна карта включає концепти (поняття), зазвичай зображувані у фігурах певного типу (кола, прямокутники), і взаємозв'язки між ними (у вигляді ліній, що з'єднують два поняття) (Fausconnier).

Концепти (поняття) – це короткі формулювання (часто в одне слово), пов'язані з поняттями предметної галузі, що описують досліджувану ситуацію, або

закономірностями в подіях, об'єктах і ситуаціях. На лініях вказують сполучні слова або фрази, що роз'яснюють тип зв'язку між поняттями (іноді використовуються символи: +, – та ін.).

Мета дослідження полягає в розгляді концептуальних карт як дієвого засобу навчання іноземної мови студентів ЗВО.

Методи та методики дослідження *Methods and Techniques of the Research*

У процесі дослідження використано комплекс науково-дослідницьких методів, які відповідають його меті, а саме: теоретичні: аналіз соціологічної, психологічної, педагогічної, методичної літератури з метою обґрунтування теоретико-методологічних засад проблеми; систематизація та узагальнення досвіду використання сучасних технологій картування у процесі професійної підготовки; логіко-структурний аналіз досліджуваної проблеми.

Результати *Results*

Використання концептуальних карт як стратегії викладання було вперше розроблено Дж. Д. Новаком з Корнельського університету на початку 1980-х. Концепт-карта – це схема, що показує взаємозв'язки між поняттями. Вони є графічними інструментами для організації та представлення знань.

Поняття, як визначає Дж. Д. Новак, – це регулярність об'єктів чи подій, позначених певною відміткою. Концепт-карти – це схематичні подання, які показують значущі зв'язки між поняттями у формі пропозицій. Пропозиції – це два або більше поняття, що пов'язані між собою словами, які надають інформацію про взаємозв'язок або описують зв'язки між поняттями.

Найбільш корисною формою концепт-карти для викладання та навчання є така, яка побудована з врахуванням ієрархічної організації, де більш загальні та всеохоплюючі концепції знаходяться вгорі на карті, а більш конкретні внизу (Novak, 1998). Це графічно оформлена понятійна структура навчального матеріалу. Їх почали використовувати в школі Д. Аусубель (Ausubel) і Дж. Д. Новак, які вважали, що для зручності сприйняття різних понять, слід використовувати ієрархічний підхід в поєднанні з графічним. Слід розрізняти поняття «концепт-карта» та «інтелект-карта» (Novak, 1998).

«Карти розуму» або «ментальні карти» складаються тільки з ієрархічних, деревовидних структур і припускають наявність в центрі основного поняття. Тоді як концепт-карти – це семантична сітка. На математичній мові концепт-карта – це граф, у вершинах якого розташовані поняття, а ребра графа відображають зв'язки між поняттями. Поєднуючи концепти за допомогою фраз, які розкривають зміст зв'язку між ними, отримують твердження.

Концепт-карти виникли як засіб візуалізації представлення знань у дітей, а потім стали використовуватися як інструмент для наукових досліджень і вирішення практичних завдань. Незважаючи на схожість інтелект-карт і концепт-карт, ці два методи розрізняються за багатьма аспектами, проте комп'ютерні програми, зокрема програми, які служать для створення концептуальних карт, дозволяють будувати й інтелект-карти. Щодо концептуальних карт, то графічна техніка використовується, щоб представляти знання через структурування мережі пов'язаних концептів.

Багато педагогів використовують інтелект-карти (або «майнд-меп», від англ. *Mindmap* – карта розуму, інтелектуальна карта) і не відрізняють їх від концепт-карт. Як вже зазначалося, карти складаються з вузлів і зв'язків, що з'єднують ці вузли. Зв'язки можуть бути різного типу, наприклад, такими: «є», «належить», «має властивість», «складається» тощо.

У наш час створено багато комп'ютерних програм для створення таких дидактичних матеріалів. Серед них є такий програмний продукт, як *СмарТools* (*СMapTools*), який дозволяє доповнити поняття спливаючими підказками, графічними ілюстраціями, відеороликами, гіперпосиланнями, які мають ще зовнішні додатки. Ця програма є англomовною, що також сприяє вивченню англійської мови.

У процесі створення концепт-карти викладач або студенти аналізують структуру зв'язків. При цьому можуть з'явитися нові вербальні зв'язки, які поки не широко використовуються в навчальному процесі студентами або учнями, але виникає необхідність їх вербалізувати і запам'ятати. Результатом цього є більш осмислена сфера знань.

Вперше концепт-карти були запропоновані на початку 1970-х рр. при вивченні дитячого мислення і формування ними перших наукових понять. Вони виявилися ефективним інструментом відображення понятійної системи людини, формування її понятійного мислення. Програмний пакет *СмарТools* розвивався і змінювався в часі. Якщо спочатку це був додаток для персонального комп'ютера, то в останніх версіях з'явилася можливість колективної роботи над картами понять.

Поєднання інтелект-карт і концептуальних карт також є вдалим прикладом демонстрації переваг структуризації знань про ситуацію, що свідчить про можливість планування комунікації з урахуванням зони відповідальності кожного учасника.

Перевагами застосування концептуальних карт у навчанні іноземної мови є: допомога студентам в обговоренні та створенні нових ідей; заохочення студентів відкрити для себе нові поняття та положення, які поєднують їх; дозволяє студентам більш чітко висловлювати думки, погляди та подавати інформацію; допомагають студентам в інтегруванні нових понять із уже вивченими, відомими; дозволяє студентам збагатити своє знання з будь-якої теми й оцінити отриману інформацію тощо.

Висновки **Conclusions**

Отже, якщо концептуальні карти створені правильно й чітко, вони стають для студентів потужним засобом досягнення високого рівня когнітивної діяльності. Для викладача ж концептуальна карта – це не просто засіб навчання, а й ідеальний спосіб оцінки зросту досягнень і знань студентів. Студент може активно долучитися до навчального процесу, беручи участь разом із викладачем у розробці концепт-карт. Тому, використання концепт-карт є обов'язковим для навчального процесу доповненням до класичних методів, яке апелює до індивідуального характеру кожного студента.

Література **References**

- Seel N.M. (2012). Ausubel, David P. (1918–2008). In Seel N.M. (Eds.), *Encyclopedia of the Sciences of Learning*. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1428-6_1149
- CMapTools. Retrieved from: <https://cmap.ihmc.us/>
- Fauconnier, G. (1997). *Mappings in Thought and Language*. Retrieved from <https://www.cambridge.org/core/books/mappings-in-thought-and-language/2BBD60DC663577B7DC336BE2A7FB8344>.
- Novak, J.D. (1998). *Learning, Creating, and Using Knowledge: Concept Maps™ as Facilitative Tools in Schools and Corporations*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.